

Olycka stoppar inte privat rymdfart

av Dag Kättström

Den 27 juli omkom tre ingenjörer på Scaled Composites anläggning i Kalifornien under arbete med raketbränsle. Det är den första allvarliga olycka som drabbat den framväxande privata rymdindustrin.

– Jag är övertygad om att detta inte stoppar flygningarna med Virgin Galactic, säger Olle Norberg, chef för Esrang i Kiruna, som ska vara med och erbjuda rymdturism med Scaled Composites teknik.

De allra flesta bedömare och kommentatorer håller med Olle Norberg. Privat rymdfart har fått upp styrfarten. Kommersiella rymdresor med människor kommer att utgöra en viktig pusselbit i framtidens rymdverksamhet, även om olyckor inträffar.

– I all upptäckarverksamhet så kommer förr eller senare den turistiska fasen, och det har i 50 års tid funnits ett uppdämt behov av att uppleva rymden, konstaterar Olle Norberg.

2004 bröt Scaled Composites farkost SpaceShipOne den magiska 100-kilometersvallen och tog som första privata företag en människa till rymden. Med hjälp av den brittiske affärsmannen Richard Bransons bolag Virgin Galactic bygger nu Scaled Composites SpaceShipTwo, som ska kunna ta sex turister per flygning. 2010 kan SpaceShipTwo börja flyga från svensk mark. Esrang har tillsammans med Kiruna kommun, Luftfartsverket och Ishotellet bildat Spaceport Sweden (PA 2007/1), som tidigare i år som första rymdhamn utanför USA skrev avtal med Virgin Galactic om flygningar.

En annan spelare i den privata rymdbranschen som på sikt kan betyda ännu mer för Esrang är SpaceX. De gör något som är betydligt svårare än Scaled Composites rymdhoppsteknik – man tillverkar en raket som är kapabel att gå in i omloppsbana runt jorden. Enligt Olle Norberg diskuterar Esrang med SpaceX om att bli en bas för deras Falcon 1-raket. Skulle allt falla på plats så skulle Esrang bli EU:s första raketbas kapabel att skicka satelliter till omloppsbana.

Att just Esrang är aktuell för SpaceX har flera orsaker. En är att Falcon 1 rent praktiskt är lämpad för området, eftersom det första raketsteget faller ner i Ishavet och inte över land. En annan är troligen att ett alltigenom privatfinansierat bolag inte behöver ta lika mycket nationell och politisk hänsyn. Bästa möjliga service till lägsta möjliga pris är det som styr. SpaceX hela affärsidé handlar om att göra saker billigare och enklare.

Drömmen att privata firmor skulle kunna sänka kostnaderna och tröskeln till rymden har funnits sedan 70-talet. Pengarna och visionerna har rullat, men ingen har lyckats. En anledning är att det här med rymdfart är svårt, eller med SpaceX:s vd Elon Musks ord: ”Det ser svårt ut och det är svårare än det ser ut.” Men nu händer det saker. Den amerikanske rymdentreprenören Gary Hudson har varit med länge i branschen och berättade på förra årets X Prize Cup, en mäsas för privat rymdfart, om skillnaden mellan då och nu.

– Det är en enda sak som är annorlunda nu och det är att vi tidigare fick försöka skramla ihop pengar från många olika håll. I dag är det individer och företag som satsar stora egna summor för att de tror att de ska få tillbaka dem. De satsar sin egen förmögenhet och sina egon.

Egona inom den privata rymdbranschen ger också varandra styrfart. Den amerikanske hotellmagnaten Robert Bigelow vill bygga hotellrum i rymden, privata små rymdstationer med andra ord. Men vem ska ta människor till omloppsbana? Bigelow har erbjudit en belöning på 50 miljoner dollar till den som dockar med hans rymdhotell och i nuläget är SpaceX det företag som ligger närmast.

När rymdverksamheten i den privata sektorn blir allt mer intensiv och när fler och fler farkoster flyger får vi räkna med fler och fler olyckor. Explosionen i Mojave var antagligen bara det första i en rad missöden. Olle Norberg tror ändå att de flesta är medvetna om riskerna. Det kommer att ta många år innan man kan prata om rymdflygningar som ”säkra”.

– Man jobbar hårt med säkerheten, men de som ska åka med Virgin Galactic från Kiruna kommer att skriva på ett papper om att de gör det på egen risk.

Enligt de marknadsundersökningar som gjorts är många människor beredda att både ta risken och dessutom betala mycket för det. Äventyret lockar. På samma sätt är det helt tydligt att dagens rymdentreprenörer visserligen vill tjäna pengar, men de drivs också av helt andra saker som handlar om mänsklighetens framtid i rymden. På Scaled Composites hemsida hyllar man sina döda medarbetare med orden: ”Nu när vi tittar upp, är det inte bara mot rymdens svarta skyar, utan mot drömmarna som våra vänner hade om framtiden.” ★

DAG KÄTTSTRÖM är frilansjournalist och bloggar om rymdfart på rymdenidag.se.

En snabb guide till rymdföretagen

SpaceX

Entreprenören Elon Musk satsar sina internetmiljoner på att reducera kostnaderna för rymdfart, med det uttalade syftet att skapa nya möjligheter för mänskligheten i rymden.

Den 20 mars i år sköts Falcon 1 upp. Under 2008 skjuter man enligt plan upp Falcon 9 som 2010 ska kunna ta människor till den internationella rymdstationen ISS. Bilden visar hur Falcon 1 lyfter från sin relativt enkla uppskjutningsramp på Kwajaleinatollen i Stilla havet.

FOTO: SPACEX

Scaled Composites

Flygplanstillverkaren Burt Rutan hade länge drömt om att designa något som kunde nå rymden. Han lyckades med SpaceShipOne. Bolaget finansieras av Microsoftgrundaren Paul Allen och Richard Bransons Virgin Galactic. På bakgrundsbilden syns det planerade SpaceShipTwo, som den skulle kunna se ut på turistflygning från Kiruna.

FOTO: BLUE ORIGIN

Blue Origin

Jeff Bezos grundade internetsajten Amazon.com. Nu konstruerar han under mycket hysch-hysch på en ranch i Texas en raketdriven farkost som startar och landar vertikalt. Målet är att kunna erbjuda sub-orbital rymdturism. Bilden visar en testflygning med farkosten Goddard.

Bigelow Aerospace

Hotellmagnaten Robert Bigelow har för närvarande två små rum i rymden. Genesis 1 och 2 sköts upp i omloppsbana med ryska raketer och blåstes upp. Just nu lever bara insekter i det fungerande habitatet. Så småningom ska det bli (rika) människor. Bilden visar utsikten från Genesis 2.

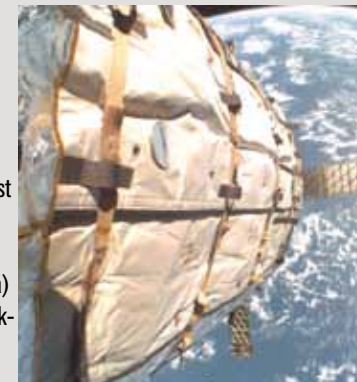

FOTO: BIGELOW AEROSPACE

Armadillo Aerospace

John Carmack, mannen bakom datorspelet Doom, programmerar numera komplexa styrsystem för Armadillos farkost. Den ska kunna användas av turister som vill nå rymden, men kanske även fungera som en landare på månen eller en plattform för extrensportare.

FOTO: ARMADILLO AEROSPACE